

OPERA INSTITUTI ARCHAEOLOGICI SLOVENIAE

Zbirka / Series
Uredniki zbirke / Editors of the series

OPERA INSTITUTI ARCHAEOLOGICI SLOVENIAE 43

Jana Horvat, Andrej Pleterški, Anton Velušček

Miha Mlinar

**MOST NA SOČI. ARHEOLOŠKE RAZISKAVE V LETIH 2000–2016 NA LEVEM
BREGU IDRIJCE**

**THE 2000–2016 ARCHAEOLOGICAL INVESTIGATIONS ON THE LEFT BANK
OF THE IDRIJCA**

Recenzenti / Reviewed by
Urednica / Editor
Jezikovni pregled / Language Editor
Prevod / Translation
Tehnična ureditev in prelom /
Technical Editor and DTP
Oblikovanje ovitka /
Front cover design
Priprava slikovnega gradiva /
Preparation of illustrations
Izdala in založila / Published by
Zanje / Represented by
Tisk / Printed by
Naklada / Print run

Biba Teržan, Mitja Guštin, Janez Dular

Sneža Tecco Hvala

Špela Križ

Andreja Maver

Mateja Belak

Tamara Korošec

Ana Hawlina, Drago Valoh, Mateja Belak

ZRC SAZU, Inštitut za arheologijo, Založba ZRC

Oto Luthar, Anton Velušček

Present d. o. o., Ljubljana

500 izvodov / copies

Izid knjige so podprli /
Published with the support of

Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS (Slovenian Research Agency)

Znanstvenoraziskovalni center SAZU (Research Center of the Slovenian Academy
of Sciences and Arts), Tolminski muzej (Tolmin Museum)

Ljubljana 2020; prva izdaja, prvi natis / first edition, first print

Prva e-izdaja knjige (pdf) je pod pogoji licence Creative Commons 4.0 CC-BY-NC-SA
prosto dostopna tudi v elektronski obliki (pdf) / First e-edition of the book (pdf) is freely
available in e-form (pdf) under the Creative Commons 4.0 CC-BY-NC-SA.

DOI: <https://doi.org/10.3986/9789610504887>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

903/904(497.4)Most na Soči)

MLINAR, Miha

Most na Soči : arheološke raziskave v letih 2000–2016 na levem bregu Idrijce = the
2000–2016 archaeological investigations on the left bank of the Idrijca / Miha Mlinar ;
s prispevki, with contributions of Petra Leben-Seljak, Borut Toškan, Metka Culiberg ;
[prevod Andreja Maver]. - 1. izd., 1. natis = 1st ed., 1st print. - Ljubljana : ZRC SAZU,
Inštitut za arheologijo : Založba ZRC, 2020. - (Opera Instituti Archaeologici Sloveniae,
ISSN 1408-5208 ; 43)

ISBN 978-961-05-0487-0

COBISS.SI-ID 35908867

ISBN 978-961-05-0488-7 (pdf)

COBISS.SI ID= 36040963

© 2020, ZRC SAZU, Inštitut za arheologijo, Založba ZRC

Miha Mlinar

MOST NA SOČI

**ARHEOLOŠKE RAZISKAVE V LETIH 2000–2016
NA LEVEM BREGU IDRIJCE**

**THE 2000–2016 ARCHAEOLOGICAL INVESTIGATIONS
ON THE LEFT BANK OF THE IDRIJCA**

s prispevki / with contributions of

Petra Leben-Seljak
Borut Toškan
Metka Culiberg

LJUBLJANA 2020

UREDNIŠKA BESEDA

Idiličen kraj na sotočju Soče in Idrijce, ki je bil v različnih časih različno poimenovan, njegovo današnje ime pa je Most na Soči, ima bogato arheološko preteklost, kar že poldrugo stoletje razkrivajo strokovna izkopavanja in naključna odkritja.

Različno usodo imajo tudi izkopanine. Največja fonda najdb s starejših izkopavanj na grobišču na levem bregu Idrijce hranita muzeja v Trstu (*Museo d'Antichità J.J. Winckelmann, Trieste*) in na Dunaju (*Naturhistorisches Museum in Wien*), le majhen del je pridobil *Narodni muzej Slovenije* v Ljubljani. Skrbnik gradiva z naselbinskih izkopavanj in manjšega grobišča na desnem bregu Idrijce je *Goriški muzej* v Novi Gorici, medtem ko so najdbe z novejših izkopavanj v *Tolminskem muzeju* v Tolminu.

Pobuda in načrt za sistematično objavljanje arheološkega bogastva z Mosta na Soči sta stara že skoraj pol stoletja. V skladu s tem načrtom je izšla prva knjiga leta 1983 v seriji Katalogi in monografije Narodnega muzeja Slovenije (S. Gabrovec, D. Svovljšak, *Most na Soči (S. Lucia) I. Zgodovina raziskovanj in topografija / Storia delle ricerche e topografia*, KIM 22). V tej knjižni zbirki je v letih 1984 in 1985 sledila v dveh delih celovita objava grobov in najdb s Szombathyjevih izkopavanj iz muzejskih zbirk na Dunaju in v Trstu (B. Teržan, F. Lo Schiavo, N. Trampuž-Orel, *Most na Soči (S. Lucia) II. Szombathyjeva izkopavanja / Die Ausgrabungen von J. Szombathy*, KIM 23/1,2). Italijanski raziskovalci so leta 1993 izdali knjigo zbranih Marchesettijevih spisov o tem najdišču (E. Montagnari Kokelj (ur.), *Carlo Marchesetti, Scritti sulla necropoli di S. Lucia di Tolmino (scavi 1884–1902)*, Trieste), medtem ko najdbe z njegovih izkopavanj, ki jih hrani tržaški muzej, še čakajo na celovito objavo. Dobra tri desetletja zatem so bili objavljeni rezultati naselbinskih raziskovanj Goriškega muzeja v sodelovanju z vodjem izkopavanj Dragom Svovljšakom ter sodelavcev Inštituta za arheologijo ZRC SAZU pa tudi drugih strokovnjakov. Plod tega sodelovanja sta dva zvezka v inštitutski seriji monografij Opera Instituti Archaeologici Sloveniae (D. Svovljšak, J. Dular, *Železnodobno naselje Most na Soči. Gradbeni izvidi in najdbe / The Iron Age settlement at Most na Soči. Settlement structures and small finds*, OIAS 33, 2016; J. Dular, S. Tecco Hvala (ur.), *Železnodobno naselje Most na Soči. Razprave / The Iron Age settlement at Most na Soči. Treatises*, OIAS 34, 2018). Odkriti arhitekturni ostanki iz rimske dobe in manjše sočasno grobišče na desnem bregu Idrijce pa ostajajo izziv za prihodnost.

Ob številnih člankih in noticah se doslej izdanim šestim monografskim publikacijam pridružuje še sedma, ki predstavlja rezultate izkopavanj Tolminskega muzeja pod vodstvom Mihe Mlinarja na levem bregu Idrijce. Tudi ta knjiga je plod sodelovanja med vodjem izkopavanj in njegovo matično ustanovo ter Inštitutom za arheologijo ZRC SAZU. Zunanji sodelavci pri terenskem delu in pripravi slikovnega gradiva za objavo so omenjeni v uvodnem poglavju.

S finančno podporo Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS) so bili v okviru programa Inštituta za arheologijo ZRC SAZU (P6-0064 Arheološke raziskave, 1999–2021) in projekta (J6-1802 Na stiku med Alpami in Mediteranom – kontinuiteta in prelomnice, 2019–2022) opravljene uredniško delo in recenzentski postopki, Borut Toškan je analiziral živalske ostanke in prispeval obširno razpravo, slikovno opremo sta v končni obliki za tisk pripravila Drago Valoh in Mateja Belak, ki je knjigo tudi tehnično uredila, naslovnico pa je oblikovala Tamara Korošec (vsi sodelavci Inštituta za arheologijo ZRC SAZU). Slovenski jezikovni pregled je opravila Špela Križ, prevod v angleščino pa je delo Andreje Maver (obe zunanji sodelavki).

Izid te knjige lahko označimo kot nadaljnji korak v sestavljanju slike in v razumevanju davne preteklosti Mosta na Soči, ki je ključno arheološko najdišče v Posočju, ter pospremimo z željo, da mu bodo sledili še drugi.

Sneža Tecco Hvala
Ljubljana, julij 2020

PREDGOVOR

Kot domačinu z Mosta na Soči mi je bila dana priložnost, da sem se po študiju v Ljubljani leta 1998 zaposlil v Tolminskem muzeju kot kustos arheolog. Kmalu zatem sem leta 2000 na Mostu na Soči ob terenskem mentorstvu Draga Svoljšaka že vodil zaščitna arheološka izkopavanja na ledini Repelc, ki so v ta prostor prinesla nekaj novosti. Ko sem se leta 2001 vpisal na podiplomski študij z nalogo ovrednotenja novoodkritih arheoloških najdb na levem bregu Idrijce, se je ravno izvajal arheološki nadzor ob gradnji kanalizacijskega sistema na Mostu na Soči. Zaradi pomembnega odkritja na ledini Pucarjev rob se je nadzor prelevil v manjša arheološka izkopavanja. Naslednje leto, to je 2002, pa so se nadaljevala zavarovalna arheološka izkopavanja na vzhodnem delu Repelca.

Po koncu terenskih raziskav se je začelo dolgotrajno konservatorsko in muzejsko delo. Kar nekaj let je minilo, preden so bile vse najdbe konservirane, tiste na oko lepše in bolj izpovedne pa tudi restavrirane. Za trajnejši izgled arheološkega gradiva dolgujemo zahvalo mag. Jani Šubic Prislani iz Goriškega muzeja, ki je z veliko potrpežljivosti ohranila in rešila propada marsikateri že močno korodiran odlomek.

Leta 2002 so bile arheološke novosti z Mosta na Soči prvič predstavljene javnosti v Tolminskem muzeju na odmevni razstavi s pomenljivim naslovom *Nove zanke svetolucijske uganke / New stigma to the enigma* in objavljene v razstavnem katalogu. Ob zaključku konservatorskih in muzejskih postopkov leta 2004 se je začelo študijsko ovrednotenje teh dveh najdišč.

Arheološko gradivo, predvsem tisto z Repelca, prinaša nova spoznanja o obdobju zadnjih predkrščanskih stoletij, ki je v Posočju zaradi razmeroma maloštevilnih najdišč in najdb slabše poznano, dopolnjuje pa tudi sliko prazgodovinske poselitve Mosta na Soči z odkritjem naselbinske plasti na levem bregu Idrijce. Veliko razmišljanja so spodbudila odkritja rimskih grobov na območju železnodobnega grobišča in sežigališča oziroma verjetnega kulturnega prostora ter najdba najstarejših slovanskih lončenih posod iz zahodnoslovenskega prostora. Najdba atiškega sovjega skifosa na Pucarjevem robu je ponovno odprla razpravo o stikih železnodobne svetolucijske skupine z mediteranskimi kulturami.

Gradivo je bilo v celoti vključeno v magistrsko nalogo z naslovom *Most na Soči: arheološke raziskave na levem bregu Idrijce med leti 2000 in 2002*, ki je bila uspešno obranjena leta 2008. Pričujoča monografija je posodobljena in obogatena različica tega dela z dodanimi izsledki raziskav leta 2013 na Pucarjevem robu in naključnega odkritja na Lipičarjevem vrtu leta 2016 ter naravoslovnih analiz človeških, živalskih in rastlinskih ostankov.

Uspešno zaključenega projekta ovrednotenja arheoloških najdišč Repelc in Pucarjev rob ne bi bilo brez večletne finančne in moralne podpore Tolminskega muzeja, za kar gre v prvi vrsti zahvala direktorici mag. Damjani Fortunat Černilogar in vsem muzejskim sodelavcem, zahvala gre tudi Ministrstvu za kulturo RS in Občini Tolmin. Za strokovno pomoč in številne nasvete se zahvaljujem arheologom akad. dr. Bibi Teržan, dr. Sneži Tecco Hvala, ddr. Vereni Vidrih Perko, dr. Luciji Grahek, dr. Jani Horvat, dr. Zvezdani Modrijan, dr. Draganu Božiču, dr. Andreju Gaspariju, dddr. Andreju Pleterskemu, dr. Petru Turku, dr. Primožu Pavlinu in dr. Boštjanu Laharnarju. Posebno zahvalo in spoštovanje izrekam svojemu študijskemu in podiplomskemu mentorju prof. ddr. Mitji Guštinu ter arheologom Beatrice Žbona Trkman, Nadi Osmuk in Dragu Svoljšaku, ki so mi približali arheologijo posoškega prostora.

Delo posvečam spominu na arheologinjo Beatrice Žbona Trkman (1949–2015), prijateljico, podpornico in muzejsko mentorico.

Miha Mlinar
Most na Soči, junij 2020

VSEBINA

Uvod	9
Arheološke raziskave v letih 2000–2016 na Mostu na Soči	11
Raziskave na območju Pucarjevega roba leta 2001 in 2013	15
Topografski in stratigrafski podatki	15
Grobovi	15
Opredelitev najdb	27
Arheološka slika najdišča Pucarjev rob	33
Raziskave na območju Repelca leta 2000 in 2002	35
Topografski in stratigrafski podatki	35
Naselbinska plast (SE 5)	37
Grobovi	39
Jame	56
Žganinska jama (SE 101–103)	58
Kamniti zid (SE 87) in okrogla kamnita konstrukcija (SE 88)	60
Premešana kulturna plast (SE 3)	62
Opredelitev najdb	70
Arheološka slika najdišča Repelc	91
Odkritje groba na Lipičarjevem vrtu leta 2016	99
Zaključek	101
Literatura	157
Antropološka analiza kostnih ostankov iz grobov na Pucarjevem robu in Repelcu na Mostu na Soči (Petra LEBEN-SELJAK)	171
Živalski ostanki z železnodobnega grobišča Most na Soči: ledini Pucarjev rob in Repelc (Borut TOŠKAN)	191
Arheobotanične raziskave na izbranih najdiščih posoške železnodobne skupnosti (Metka CULIBERG)	243
Table 1–72	261
Seznam avtorjev	335

CONTENTS

Introduction	111
Investigations at Pucarjev rob in 2001 and 2013	112
Topographic and stratigraphic evidence	112
Graves	112
Attribution of grave goods	113
Archaeological evidence from the Pucarjev rob site	117
Investigations at Repelc in 2000 and 2002	119
Topographic and stratigraphic evidence	119
Habitation layer (SU 5)	119
Graves and pits	120
Cremation pit (SU 101–103)	121
Stone wall (SU 87) and round stone structure (SU 88)	121
Mixed cultural layer (SU 3)	122
Attribution of finds	122
Archaeological evidence from the Repelc site	141
Cremation burial found in 2016 at Lipičarjev vrt	147
Conclusion	148
Bibliography	157
Anthropological evidence from Pucarjev rob and Repelc in Most na Soči (Petra LEBEN-SELJAK)	187
Archaeozoological evidence from the Iron Age cemetery at Most na Soči: the Pucarjev rob and Repelc sites (Borut TOŠKAN)	221
Archaeobotanical evidence from select sites of the Posočje Iron Age community (Metka CULIBERG)	254
Plates 1–72	261
List of contributors	335